

Del 3: Den svenska bibelns historia – Guds namn Jehova

Del 2 slutade med följande frågor:

- ✓ Hade andra bibelöversättningar vid denna tid med namnet Jehova i texten?
- ✓ Användes namnet av de mer framträdande protestanterna då, Luther, Tyndale, Calvin med flera?
- ✓ Kände Gustav Vasas familj till namnet?
- ✓ När läser vi om Guds namn för första gången i Sverige?

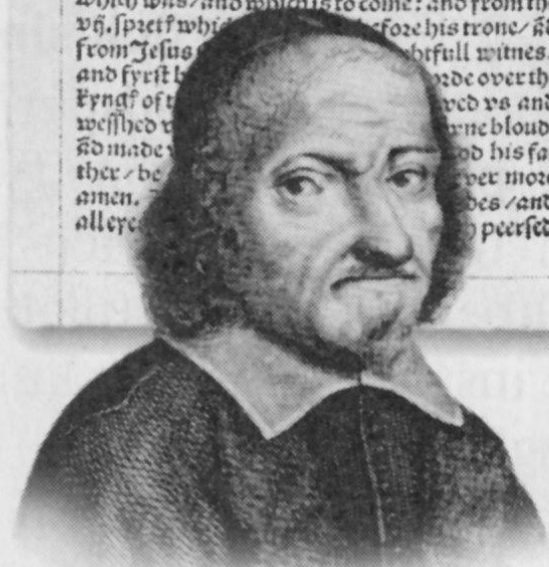
Hur gjorde översättare i andra länder vid denna tid?

Det visar sig att flera översättningar som gjordes vid denna tid hade med namnet Jehova ett antal gånger. **Tyndale (engelska 1530), Brucioli (italienska 1532) Münster (latinska, 1534), Olivétan (franska, 1535)** När Luthers bibel översattes till lågtyska (1541) skrev hans medarbetare i förordet: "Jehova är Guds heliga namn." **g11/09, 24, 25**

**William Tyndale,
en sida ur hans
bibelöversättning
samt Miles
Coverdale**

År 1530

g02 8/9 s. 22 berättar:

”Mellan 1529 och 1535 tillbringade Tyndale större delen av sin tid i Antwerpen, där han hade en gynnsammare arbetsmiljö. Där tryckte Merten de Keyser år 1530 Tyndales översättning av Pentateuken, **i vilken namnet Jehova för första gången fanns med i en publikation på engelska.**”

Bland bibelforskare i flera andra europeiska länder var Guds namn, Jehova, känt.

Hur var det i Sverige?

Gustav Vasas söner

Tre av Gustav Vasas söner blev kungar, **Erik XIV, Johan III** och **Karl IX**. Hur var deras skolning? Alla fick hög utbildning av utländska lärare.

De lärde sig latin, tyska, franska och fick undervisning i de lutherska och kalvinistiska trosåskådningarna.

Den äldste av sönerna, Erik, blev kung när hans far Gustav Vasa dog. Han regerade mellan 1560-1568. **Bilden visar honom och ett av hans valspråk – där namnet Jehova förekommer.** Namnet var känt i Sverige.

En Vakna-artikel (2003 22/6) berättar om dessa män:

- ✓ "Experter tror att de här monarkerna påverkades av den tidens kalvinistiska rörelse i Europa och av respekt för Bibeln. **Som välutbildade renässansmonarker kände de tydligen till den latinska formen av Guds egennamn, Jehova.** Några visste säkert också att det namnet förekommer tusentals gånger i Bibelns hebreiska grundtext."

**Erik XIV,
regent 1560-
1568**

**Valspråk: Jehovah/deus dat cui vult
(Jehova [Gud] ger åt vem Han vill)**

Vasasönerna och namnet Jehova.

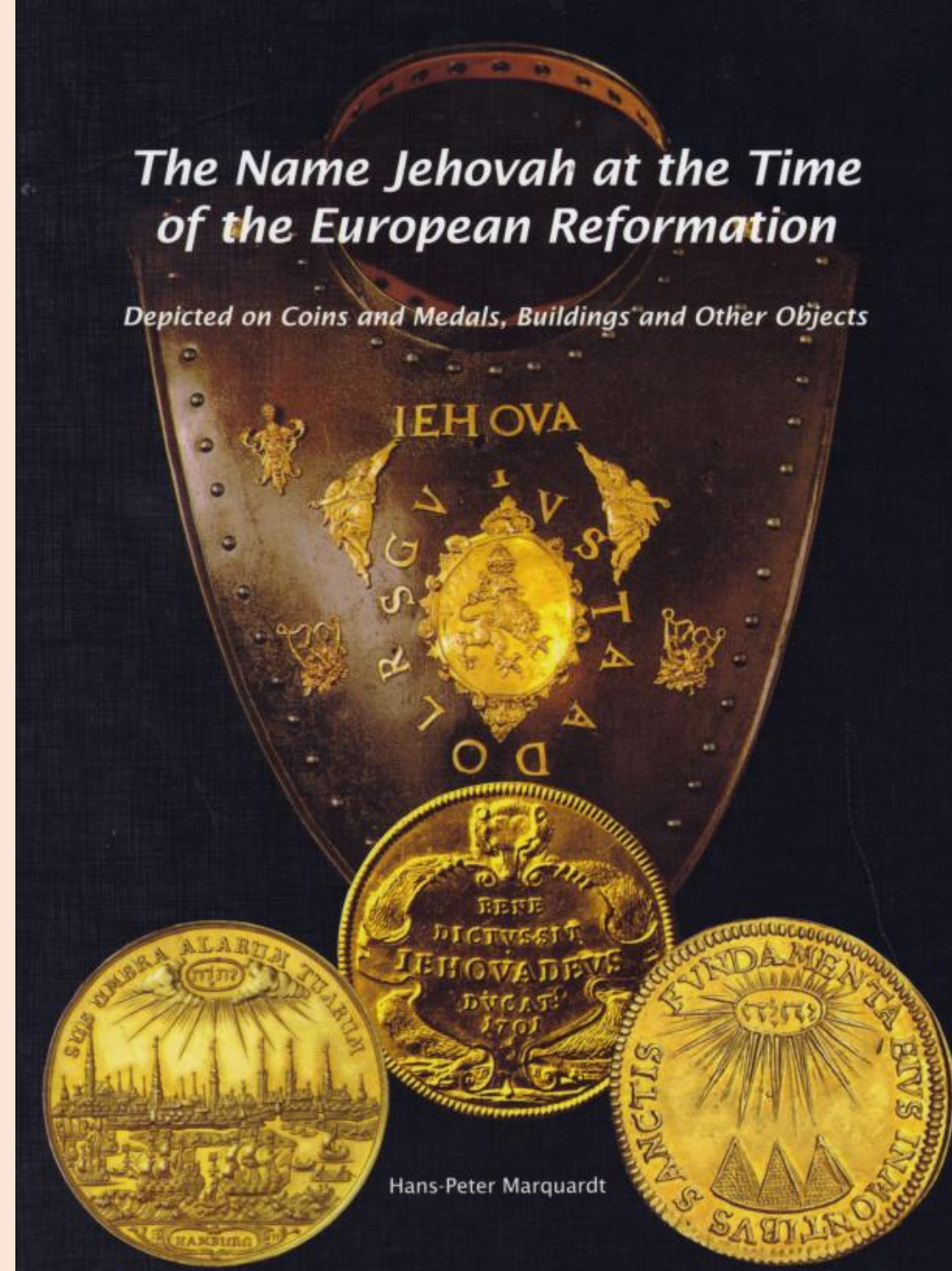
En broder i Tyskland använde 35 år av sitt liv till att forska om hur namnet Jehova användes i olika europeiska länder. Det resulterade i en bok på tyska och engelska med hundratals foton.

Två kapitel på 125 sidor berättar om hur namnet Jehova började användas i Sverige under vasasönernas tid. Här finns mer information än man kan hitta vid internet forskning.

Vår broder lever inte längre men hans hustru har en hemsida där det berättas mer om denna bok – på tyska och engelska – och hur man kan beställa den om man vill. Här är länken:

jehovahcoins.com/index.php

Ett annat källmaterial är hemsidan "gudsnamnet.se" som en broder forskat fram. Se mer nästa sida.

Gudsnamnet i Sverige de senaste 500 åren

Denna bild presenterar en hemsida som samlat många hundra fotografier av gudsnamnet – יהוה de hebreiska bokstäverna för gudsnamnet, Jehova – från svenska kyrkor, böcker, kläder, mynt/ordnar, konstverk mm.

Från Gustav Vasas söner och flera hundra år framåt i tiden var svenskarna väl medvetna om gudsnamnet. Idag har det fallit i glömska.

Hemsidan som berättar om detta är: [Gudsnamnet i Sverige](#)

Karl IX, Gustav Vasas yngste son, riksföreståndare och kung, 1599-1611

I vår tyske broders bok läser vi att omkring 1580 studerade Karl teologi vid universitetet i Heidelberg. Vid denna skola var det "en daglig vana att använda Guds namn".

Blivande kung Karl IX "tyckte om att läsa Bibeln och han tyckte framför allt om Psalmerna." Där, medan han läste psalmerna på latin, fann han sitt valspråk: "**IEHOVAH SOLATIVM MEVM**".

Känner ni igen valspråket?

Se nästa bild ...

De tre vasasönerna var mycket välutbildade renässansmonarker. Från vänster: Erik XIV, Johan III och Karl IX.

Johan III, kung 1568-1592, gifte sig med den polske kungens dotter. Hans barn med henne fick katolsk uppfostran. Hans valspråk har ej med namnet Jehova.

1: Några exempel från Vasaättens regenter: **Karl IX**

"Jehova är min tröst" Detta var kung Karl IX:s valspråk, som på latin löd *"Iehovah solatium meum"*. Likt sin bror Erik XIV, sin son Gustav II Adolf och sin sondotter, drottning Kristina, hade Karl IX respekt för Guds namn Jehova och använde det ofta i skrift.

Bilderna visar: Kung Karl IX och hans stora staty, kallad Kopparmärria, i centrala Göteborg.

Karl IX: Jehovaorden

I Livrustkammarens information om ordenskedjan står det:

"Karl IX lät inför sin kröning i Uppsala den 15 mars 1607 tillverka en stor ordenskedja. Den kallades Jehovaorden och på ordenstecknet finns de hebreiska bokstäverna för Jehova."

På mittstycket finns namnet Jehova graverat med hebreiska bokstäver, varför man ibland talar om Jehovakedjan.

Förutom kungen skulle sönerna Carl Carlsson Gyllenhielm, Gustav II Adolf och Karl Filip ha var sitt exemplar.

Kedjan har varit utställd i Washington och senare i Minneapolis 1988 då Sverige på olika sätt sökte visa upp landets förmåga i fråga om bl.a. konst och teknik.

De fyra
hebreiska
bokstäverna
för
Gudsnamnet,
JHVH

Gustav II Adolf, son till Karl IX

Vi avslutar med Gustav II Adolf, sonson till Gustav Vasa, som var kung 1611-1632. Han växte upp med kunskap om Guds namn.

I vår tyske broders bok nämns det att han "var en djupt religiös monark och använde namnet Jehova i sitt dagliga liv."

Det visas av det stora antalet mynt där antingen tetragrammaton, eller namnet Jehova är utskrivet. Det finns även på hans bröstharnesk.

10 Mark mynt 1626

10 dukater,
1632

Här ser vi tetragrammaton, de hebreiska bokstäverna för Guds namn, på båda mynten.

Summering Del 1-3:

I del 1 fick vi bakgrunden till översättningen av enskilda bibelböcker på 1300-1400-talen. Vidare hur svenska språket påverkades, och hur den första tryckpressen importerades från Tyskland på 1480-talet.

I del 2 handlade det om den första svenska bibelöversättningen, Gustav Vasas bibel, som publicerades 1541. Den hade en stor inverkan på svenska språket. Men, den nämnde inte Guds namn, Jehova, utan det stod HERREN på alla ställen där grundtexten använder namnet.

I denna del 3 konstaterar vi att Guds namn inte var okänt vid denna tid i Sverige. Vasasönerna och andra använde den hebreiska och latinska formen av namnet.

Del 1: Den svenska bibelns historia

Denna del 1 kommer att berätta om när bibeln började översättas till yngre fornsvenska. Sen skall vi följa bibelns historia till vår tid.

Denna historia berör också svenska språkets utveckling från "yngre fornsvenska" (1350–1526 v.t.), "äldre nysvenska" (1526–1732 v.t.) och fram till dagens svenska språk.

Den handlar också om tryckningens historia i Sverige.

Den svenska bibelns historia börjar på 1300-talet v.t. Det var innan tryckkonsten var uppfunnen av Johann Gutenberg. Bibeltexter var då handskrivna exemplar.

"Fader war i himiriki hælecht haus thit namn. til kom os thit rike. warde thin wili hæer i iordhriki swa sum han warder i himiriki. wart daglict brød gif os i dagh. oc firilaat os waræ misgerningæ swa sum vi firilaatum them sum brutlike æru wider os. oc laot os æi ledhæs i frestelse. utan frælsæ os af illu. Amen."

Ovan: Bönen "Fader vår" på den yngre fornsvenska som man talade i mitten av 1300-talet, på Magnus Erikssons och den heliga Birgittas tid.

Texten finns i en pergamenthandskrift från den tiden och den förvaras idag på universitetsbiblioteket Carolina Rediviva i Uppsala.

Del 2: Den svenska bibelns historia – Gustav Vasas Bibel

Viiken betydelse har denna översättning haft?

Målning av Johan Strandberg på 1830-talet, föreställande Gustav Vasa och med äldste sonen Erik (XIV) vid sin sida tar emot den första utgåvan av den svenska Bibeln.

I del 4 kommer vi att se namnet Jehova för första gången i en svensk bibel. Sedan kommer vi att undersöka de biblar som trycktes under 1600-talet.

Slutligen, bra att känna till:

Olika stavningar av Guds namn under 1200-1500 talen.

Broschyren *Guds namn som skall bestå för evigt* berättar:

”Med tiden började Guds namn användas igen. År 1278 förekom det på latin i verket *Pugio fidei* (Trons dolk) av Raymundus Martini, en spansk munk. Han använde stavningen ***Yohoua***. Kort därefter, år 1303, fullbordade Porchetus de Salvaticis ett verk med titeln *Victoria Porcheti adversus impios Hebraeos* (Porchetus’ seger över de ogudaktiga hebréerna). I det nämner han också Guds namn och stavar det omväxlande ***Iohouah, Iohoua*** och ***Ihouah***. Sedan gav Petrus Galatinus år 1518 ut ett verk med titeln *De arcanis catholicae veritatis* (Angående den universella sanningens hemligheter) i vilket han stavar Guds namn ***Iehoua***.

Namnet förekom första gången i en engelsk bibel år 1530, då William Tyndale utgav en översättning av Bibelns fem första böcker. I den använde han Guds namn, vanligen stavat ***Iehouah***, i flera verser, och i en anmärkning i den upplagan skrev han: **”*Iehovah* är Guds namn. ... Och så ofta som du ser HERREN med stora bokstäver (utom då det är något fel i tryckningen) är det på hebreiska ***Iehovah***.”** Av detta uppkom vanan att använda Jehovas namn endast i några få verser och att skriva ”HERREN” eller ”GUD” på andra ställen där tetragrammaton förekommer.” **na s. 17-18**

